

Programmeringsraad Logius

www.ProgrammeringsraadLogius.pleio.nl

[www.noraonline.nl/wiki/Gemeenschappelijke_Overheidsarchitectuur_\(GO\)](http://www.noraonline.nl/wiki/Gemeenschappelijke_Overheidsarchitectuur_(GO))

Postbus.pl@minbzk.nl

Ministerie van Binnenlandse Zaken en
Koninkrijksrelaties

Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur (GO)

Richtinggevende keuzes berichtenstelsel

Datum : 12 maart 2020

Versie : 0.81

Status : definitief

Inhoud

Inhoud	2
1 Inleiding.....	3
1.1 Over deze versie van de GO.....	3
1.2 Doelstelling van de "GO"	3
1.3 Minimal Viable Architecture.....	4
1.4 Structuur van het document	4
2 GO overview.....	5
2.1 GO domeinen.....	5
2.2 Generieke GO functies.....	5
2.3 Architectuur principes	6
3 Afspraken voor het berichtenstelsel	7
3.1 Toelichting van afspraken.....	7
3.2 Drie interactiemodellen.....	7
3.3 Bereikbaarheidsprofielbeheer	9
3.4 Functie berichtenoverzichtbeheer	10
3.4.1 Afweging.....	10
3.4.2 Generieke afspraken	11
3.4.3 Generieke standaarden	12
3.5 Berichtverstrekking.....	13
3.6 Notificatie	14
3.7 Tweerichting beveiligd berichtenverkeer met bedrijven	15
4 Onbepaalde keuzes m.b.t. het berichtenstelsel	16
5 Bijlage: definities.....	17

1 Inleiding

Voor een definitie van begrippen wordt naar de bijlage verwezen.

Dit document gebruikt de term “burgers en bedrijven” als verkorte schrijfwijze voor: burgers, bedrijven, instellingen, intermediairs en hun gemachtigden. Voor de leesbaarheid wordt dit afgekort tot deze term.

1.1 Over deze versie van de GO

De PL heeft op 30 januari 2020 ingestemd met de definitieve versie van het PvA voor de Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur (GO) n.a.v. aanvullingen uit de bespreking op 12 september 2019.

Vanwege capaciteitsredenen heeft de sponsorgroep GO hierna ingestemd met een gewijzigde aanpak:

- vraaggestuurd werken (i.p.v. domein voor domein),
- opleveren van richtinggevende keuzes (i.p.v. gedetailleerde architectuur).

Nadat de vraag-gestuurde prioriteiten zijn opgeleverd zal uiteindelijk toch een volledig dekkende GO voor alle vier de domeinen en uitgewerkt tot een gedetailleerde architectuur opgeleverd worden.

De sponsorgroep heeft op dit moment prioriteit gegeven aan richtinggevende keuzes voor het berichtenstelsel.

Dit document behoort tot een verzameling van drie documenten van GO over het berichtenstelsel:

- “Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur (GO), Ambities berichtenstelsel”, 14 november 2019, CONCEPT versie 0.9 dat is goedgekeurd in de PL van 14 november 2019.
- Dit document “Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur (GO), Richtinggevende keuzes berichtenstelsel” bevat een vertaling van het GO-ambities document naar een voorstel voor richtinggevende afspraken.
- “Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur, Architectuurprincipes”, CONCEPT versie 0.8, 12 maart 2020 beschrijft architectuurprincipes die zijn toegepast als onderbouwing van de richtinggevende keuzes voor het berichtenstelsel.

Kennis van het “GO ambities” document is vereist voor een goed begrip van de in dit document voorgestelde keuzes. Waar leesbaarheid dit vereist, zijn soms wel passages uit dit document opgenomen, maar vaak wordt ook verwezen.

Het gaat in deze versie van het document primair over een berichtenstelsel voor burgers. Nadere uitwerking voor bedrijven is nog nodig.

1.2 Doelstelling van de “GO”

De Programmeringsraad Logius (PL) stuurt op de architectuur van de basisinfrastructuur van de digitale overheid. Om dit adequaat te kunnen doen is inzicht nodig in de te verwachten ontwikkelingen in de digitale basisinfrastructuur en moet een ‘stip op de horizon’ geplaatst worden. Anders geformuleerd: de PL heeft behoefte aan een visie op de digitale overheid toegespitst op de basisinfrastructuur daarvoor. Wij realiseren dit in de vorm van een ‘Enterprise Architectuur’: de Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur (GO).

- Het projectplan GO beschrijft op welke wijze de GO gerealiseerd wordt¹. Een belangrijk punt hieruit in relatie tot dit document is dat de GO wordt beschreven vanuit het idee dat alle gemeenschappelijke ontwikkelingen van de digitale basisinfrastructuur onder aansturing van de PL vallen. Waar nodig wordt een bredere scope onderzocht om richting te geven aan deze digitale basisinfrastructuur.
- Om deze architectuur te kunnen uitwerken, is sturing vanuit de PL nodig op basis van de gedefinieerde en door de PL geaccordeerde ambities voor de basisinfrastructuur.

¹ Projectplan Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur (GO), versie 1.0, 30-01-2020

Vanwege de gewijzigde aanpak zal uitwerking tot afspraken, standaarden en voorzieningen op korte, middellange en lange termijn, op een later moment plaatsvinden.

Naast de GO is de Nederlandse Overheid Referentie Architectuur, NORA, ontwikkeld. De verhouding tussen de GO en de NORA is in de volgende tabel weergegeven.

	NORA	GO
Opdrachtgever	Kabinetsbeleid / BZK	Programmeringsraad Logius
Doel	Stuurinstrument voor de overheidsorganisaties bij het ontwerp en de (door)ontwikkeling van samenhangende en efficiënte dienstverlening aan burgers en bedrijven.	Visie op de digitale overheid toegespitst op de basisinfrastructuur om te kunnen sturen op de ontwikkeling van de basisinfrastructuur.
Onderwerp	De dienstverlening van de Nederlandse overheid.	Basisinfrastructuur voor de digitale overheid.

1.3 Minimal Viable Architecture

De kerngroep GO omarmt, het Agile/SAFe concept als de toekomstige manier van samenwerken. In die lijn hanteert zij het concept Minimum Viable Architecture (MVA), om op deze manier tot de hoofdlijnen te komen. De belangrijkste voordelen van deze werkwijze is het (relatief) sneller realiseren van resultaten in de complexe Enterprise Architectuur voor de GO. De werkgroep stelt keuzes die relevant zijn maar geen hoge urgentie hebben daarom uit tot een later moment. De consequentie hiervan is dat ontwikkelingen die in de GO nog niet zijn uitgewerkt zelf afstemming moeten zoeken dan wel dat afwijkingen op een later moment duidelijk worden.

Het vraag-gestuurd werken, dat de sponsorgroep GO heeft gekozen, zorgt er voor dat belangrijke ontwikkelingen tijdig aandacht krijgen van de kerngroep GO.

1.4 Structuur van het document

Het document bevat de volgende hoofdstukken:

Hoofdstuk 2	geeft een overzicht van de volledige scope van GO.
Hoofdstuk 3	bevat richtinggevende keuzes voor het berichtenstelsel.
Hoofdstuk 4	benoemt onderwerpen die vanwege een lagere urgentie pas later uitgewerkt zullen worden. Zie in dit verband ook het voorgaande kopje "Minimal Viable Architecture".
Hoofdstuk 5	is een bijlage met definities van gebruikte begrippen.

Een verdere onderbouwing voor keuzes in dit document is opgenomen in:

GO ambities	Het document "GO ambities, berichtenstelsel, versie 0.9, 12 september 2019" bevat eerdere afspraken van de PL die als onderbouwing dienen voor keuzes in dit document.
GO architectuur-principes	Het document "Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur, Architectuurprincipes, versie 0.8, 12 maart 2020" beschrijft architectuurprincipes die zijn toegepast als onderbouwing van de richtinggevende keuzes voor het berichtenstelsel.

2 GO overview

2.1 GO domeinen

De Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur wordt in opdracht van de PL ontwikkeld als hulpmiddel om richting te geven aan de ontwikkeling van de digitale basisinfrastructuur van de Nederlandse overheid. Bij ontwikkeling van de GO-architectuur onderscheiden we vier domeinen: Interactie, Identificatie & Autorisatie, Gegevensuitwisseling en Infrastructuur. Onderstaande tabel geeft weer welke voorzieningen tot welk domein worden gerekend:

<p style="text-align: center;">Interactie</p> <p>Het domein interactie omvat alle elektronische informatie-uitwisseling vanuit de digitale basisinfrastructuur met “burgers en bedrijven”; uitwisseling t.b.v. identificatie en autorisatie is hiervan uitgezonderd (zie ander domein). De volgende voorzieningen/ontwikkelingen vallen onder Interactie:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Portals: Overheid.nl, Digitaal Ondernemersplein, Antwoord voor bedrijven, Samenwerkende Catalogi • Gepersonaliseerde voorzieningen: MijnOverheid, GLOBE, MOvO en Berichtenbox voor Bedrijven • Berichtenstelsel • Regie op gegevens 	<p style="text-align: center;">Identificatie & Autorisatie</p> <p>Het domein Identificatie & autorisatie omvat alle uitwisselingen vanuit de digitale basisinfrastructuur om de burger, bedrijf of instelling uniek te identificeren en authentifieren ten behoeve van autorisatie e.a. Tevens kan met deze voorzieningen de bevoegdheid tot het digitaal handelen namens een persoon worden vastgesteld. De volgende voorzieningen/ ontwikkelingen vallen hieronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • DigiD • Machtigen • eHerkenning • eID • eIDAS • PKI Overheid • Privaat inlogmiddel • OIN-register (Digikoppeling)
<p style="text-align: center;">Gegevensuitwisseling</p> <p>Het domein Gegevensuitwisseling omvat alle uitwisselingen van gegevens via de digitale basisinfrastructuur tussen informatiesystemen van overheidsorganisaties onderling en met informatiesystemen van andere organisaties. De volgende voorzieningen/ontwikkelingen vallen hieronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beheervoorziening BSN • Stelselvoorzieningen: Digikoppeling, Digimelding, Digilevering en de Stelselcatalogus. • Digipoort: Standard Business Reporting (SBR), Digilinkoop, eFacturieren, Handel&Transport 	<p style="text-align: center;">Infrastructuur</p> <p>Het domein Infrastructuur omvat alle overige componenten van de digitale basisinfrastructuur die veelal een basis vormen voor voorzieningen in de overige domeinen. De volgende voorzieningen/ontwikkelingen vallen hieronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Internationale en Europese standaarden voor grensoverschrijdende interconnectiviteit, waaronder eSENSE en eDelivery • Nationale verplichte (op de 'pas toe of leg uit'-lijst geplaatste) en aanbevolen Standaarden • DigiNetwerk • Nederlandse Overheids Referentie Architectuur (NORA)

Op basis van de ambities van de Programmeringsraad (PL) vindt uitwerking plaats in afspraken, standaarden en gemeenschappelijke voorzieningen voor de korte, middellange en lange termijn en wordt de toegevoegde waarde, impact en uitvoerbaarheid beschreven.

Na de uitwerking van alle domeinen vindt een integratieslag plaats en worden specifieke ambities per domein zo nodig veralgemeniseerd naar alle domeinen.

2.2 Generieke GO functies

Een belangrijk uitgangspunt is dat de digitale basisinfrastructuur is opgebouwd rond ‘generieke functies’ in de digitale publieke dienstverlening en niet rond ICT-voorzieningen.

Generieke functies zijn functies in de publieke digitale dienstverlening die meerdere organisaties – vanuit publieke waarden en efficiëntie – op dezelfde manier inrichten, zowel in de relatie met burgers en bedrijven als binnen de overheid. Sommige generieke functies zijn voor (bijna) alle publieke digitale diensten relevant en worden (op termijn) door vrijwel alle organisaties gebruikt. Maar er zijn ook generieke functies die voor enkele publieke digitale diensten en organisaties relevant zijn. Bepalend voor genericiteit is dat de relevante groep organisaties zijn diensten inricht volgens de afspraken die we daarover met elkaar maken. De digitale basisinfrastructuur is beperkt tot generieke functies. – bron: Beleidskader Digitale Infrastructuur

Een (generieke) functie binnen de digitale basisinfrastructuur wordt dus door alle overheidsorganisaties die deze functie kennen uitgevoerd conform daarvoor geldende afspraken².

De generieke functies in de digitale basisinfrastructuur worden ingevuld door afspraken, standaarden en voorzieningen. Daarbij gaan afspraken boven standaarden en gaan standaarden boven voorzieningen. Voor de invulling van generieke functies in de digitale publieke dienstverlening hanteren we uiteindelijk dezelfde afspraken, standaarden en indien nodig voorzieningen – bron: Beleidskader Digitale Infrastructuur

Uitgangspunt is dus de we eerst kijken of het voor een bepaald doel volstaat om afspraken te maken. Zo niet, dan kijken we of gebruik van afgesproken standaarden volstaat. Is dat ook niet het geval dan wordt bezien of ontwikkelen van (generieke) voorzieningen voor generieke functies wenselijk en haalbaar is.

2.3 Architectuur principes

Bij ontwikkeling van de GO zijn een aantal kaders van toepassing zoals: de door de Programmeringsraad Logius vastgestelde uitgangspunten, het 'Beleidskader digitale basisinfrastructuur' en de Nederlandse Overheids Referentie Architectuur (NORA).

Op basis daarvan zijn een aantal GO-architectuurprincipes geformuleerd. Deze architectuurprincipes zijn te vinden in het document "GO architectuurprincipes".

Ook is gebruik gemaakt van door NORA geformuleerde principes voor onderbouwing van sommige GO-architectuurprincipes (zie het betreffende document met GO-architectuurprincipes) en voor specifieke onderbouwing van keuzes in dit document (opgenomen onder rationale van de keuzes).

² Daarnaast zijn er niet-generieke functies die voortkomen uit andere – gedeelde of individuele - behoeften van beleid en dienstverleners. Voor de invulling van die niet-generieke functies zijn zij zelf verantwoordelijk, al dan niet in een coalitie van partijen. – bron: Beleidskader Digitale Infrastructuur

3 Afspraken voor het berichtenstelsel

3.1 Toelichting van afspraken

Onderstaande voorgestelde afspraken voor het berichtenstelsel gelden voor alle overheidsorganisaties (zie definitie ‘overheid’). Facultatief kunnen ook andere publieke organisaties deelnemen aan het berichtenstelsel (zie definitie ‘publiek’).

Onderstaande afspraken gelden voor het berichtenstelsel met als scope:

- formele en informele digitale berichten (geen papieren of mondeling berichten),
- verzonden³ door een overheidsorganisatie,
- persoonlijk geadresseerd aan een natuurlijk (NP) of niet-natuurlijk persoon (NNP),
- ongeadresseerde berichten of aan een groep geadresseerde berichten alleen als deze door de verzender omgezet worden in persoonlijk geadresseerde berichten.

Voor bedrijven zijn mogelijk andere voorzieningen in het stelsel dan voor burgers (zoals nu het geval is). Deze paragraaf licht toe hoe afspraken in het volgende hoofdstuk zijn beschreven.

Iedere GO-afpraak wordt beschreven met behulp van onderstaande kenmerken:

ID	Unieke aanduiding van de afspraak
Afspraak	Bondige en gemakkelijk te onthouden omschrijving
Beschrijving	Compacte ondubbelzinnige beschrijving van het principe
Rationale	Het waarom van de afspraak. De zakelijke voordelen van het naleven van de afspraak, inclusief van toepassing zijnde principes van GO en NORA.
Implicaties	Concrete gevolgen, zowel voor “burgers en bedrijven”, bedrijfsvoering als IT, die de afspraak heeft. Vaak zijn de huidige systemen, normen of werkwijzen niet in overeenstemming met de afspraak en moeten er dus veranderingen gaan plaatsvinden.
Voorbeelden	Voorbeelden van toepassing van de afspraak ter verduidelijking.

3.2 Drie interactiemodellen

ID	GO-RI-1
Afspraak	Het berichtenstelsel ondersteunt drie interactiemodellen voor geadresseerde berichten
Beschrijving	Het document “Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur (GO), Ambities berichtenstelsel”, 14 november 2019, CONCEPT versie 0.9, onderkent 3 interactiemodellen. Het berichtenstelsel dient alle drie de modellen die overheidsorganisaties toepassen, te ondersteunen op een manier dat aan wettelijke verplichtingen ⁴ is voldaan. In model 1 ontvangt de geadresseerde zijn berichten in de ‘digitale brievenbus’ die de geadresseerde zelf heeft gekozen. In model 2 notificeert de overheid de geadresseerde dat hij een bericht kan gaan lezen in de berichtenvoorziening van de overheid. In model 3 notificeert de overheid de geadresseerde dat er nieuwe informatie voor hem beschikbaar is in een interactieve voorziening van de overheid.
Rationale	In de praktijk passen overheidsorganisaties alle drie de modellen toe om “burgers en bedrijven” actief te informeren. Wil het stelsel overheidsorganisaties en hun

³ Verzenden kan op meerdere manieren plaatsvinden (zie paragraaf 3.2 “Drie interactiemodellen”)

⁴ Het document “Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur, architectuurprincipes” bevat meer achtergrond over deze wettelijke verplichting.

	<p>geadresseerden zo zinnig mogelijk ondersteunen dan zullen deze ook alle drie ondersteund moeten worden.</p> <p>Het hanteren van de drie interactiemodellen door de overheid leidt erop zichzelf toe dat de ontvanger te maken heeft met een meer pluriforme situatie dan wanneer de overheid slechts één model zou hanteren. De uitlopende eisen aan verschillende interacties met ontvangers (b.v. beveiliging, direct volledig informeren) vereist echter ook verschillende oplossingen (soms ook bij dezelfde organisatie).</p> <p>GO-principes:</p> <p>GO-BP-1 Denken vanuit behoeften van “burgers en bedrijven”</p> <p>GO-BP-3 Rekening houden met diversiteit bij dienstverleners</p> <p>GO-DI-1 Actief informeren over relevante informatie</p> <p>GO-DI-2 Berichten direct naar belanghebbende</p> <p>GO-DI-3 Beveiliging van geadresseerde berichten</p> <p>NORA-principes:</p> <p>BP01 Afnemers⁵ krijgen de dienstverlening waar ze behoefte aan hebben.</p> <p>BP04 Afnemers⁵ ervaren uniformiteit in de dienstverlening door het gebruik van standaardoplossingen.</p>
<p>Implicaties</p>	<ul style="list-style-type: none"> • De verzendende partij bepaalt wat het gewenste/passende interactiemodel is om informatie te verstrekken aan de geadresseerde. • Een verzendende partij kan, als hij dat zinnig acht, kiezen om meerdere interactiemodellen naast elkaar te gebruiken eventueel voor dezelfde informatie en daarmee de ontvanger een keus te bieden. De geadresseerde kiest binnen de mogelijkheden die beschikbaar zijn bij de verzendende partij.
<p>Voorbeelden</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Een email met niet-vertrouwelijke informatie over een toekomstig evenement die een geadresseerde van zijn Gemeente in zijn persoonlijke email-voorziening ontvangt (model 1). • Een bericht met vertrouwelijke informatie stuurt DUO via de Berichtenbox voor Burgers naar een burger (model 2). • Een notificatie van zijn Gemeente aan een geadresseerde dat hij binnen een aangegeven interactieve voorziening actuele informatie over een ontvangen uitkering kan vinden (model 3).

Het berichtenstelsel vereist afhankelijk van het interactie model verschillende functies:

- berichtenoverzichtbeheer,
- bereikbaarheids-profielbeheer,
- notificatie,
- berichtverstrekking.

Zie document “Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur (GO), Ambities berichtenstelsel”, 14 november 2019, CONCEPT versie 0.9.

⁵ NORA gebruikt de term “afnemers” waar dit document de term “burgers en bedrijven” gebruikt. In beide gevallen is bedoeld: burgers, bedrijven, instellingen, intermediairs en hun gemachtigden.

3.3 Bereikbaarheidsprofielbeheer

ID	GO-RI-2
Stelling	Het stelsel heeft een generieke voorziening voor bereikbaarheidsprofielbeheer voor burgers⁶.
Beschrijving	De functie bereikbaarheidsprofielbeheer ⁷ geeft burgers de mogelijkheid voor het eenmalig aangeven en onderhouden van zijn bereikbaarheid en voorkeuren. De generiek te realiseren functie wordt gedeeld door de gehele overheid gebruikt bij alle drie de interactiemodellen.
Rationale	<p>Bezien vanuit het aspect gemak voor de geadresseerde en gezien vanuit het aspect uniformiteit is het zeer belangrijk dat er één gemeenschappelijke plek is voor het beheren van de (digitale) bereikbaarheid, de voorkeuren en kanaaladressen. Dat voorkomt dat een burger dit op veel verschillende plekken moet doen.</p> <p>Gebruik hiervan is voor overheidsorganisaties verplicht omdat de burger anders toch nog op andere locaties ook zijn profiel moet aangeven met gevaar voor consistentie en actualiteit. Het profiel is dan niet meer betrouwbaar voor uitvoeringsorganisaties.</p> <p>GO-principes:</p> <ul style="list-style-type: none"> GO-BP-1 Denken vanuit behoeften van “burgers en bedrijven” GO-BP-2 Rekening houden met diversiteit bij “burgers en bedrijven” GO-BP-4 Gebruik van ontkoppelde functies <p>NORA-principes:</p> <ul style="list-style-type: none"> BP01 Afnemers⁵ krijgen de dienstverlening waar ze behoefte aan hebben. BP02 Afnemers⁵ kunnen de dienst eenvoudig vinden. BP04 Afnemers⁵ ervaren uniformiteit in de dienstverlening door het gebruik van standaardoplossingen. AP07 De dienst maakt gebruik van de landelijke bouwstenen e-overheid AP12 Afnemers⁵ wordt niet naar reeds bekende informatie gevraagd AP13 Alle gebruikte informatieobjecten zijn afkomstig uit een bronregistratie
Implicaties	<ul style="list-style-type: none"> • Organisaties moeten gebruik maken van de generieke stelselvoorziening. • De verantwoordelijkheid ervoor wordt gedeeld door alle overheidsorganisaties. • Stelselafspraken zijn nodig om de gedeelde verantwoordelijkheid voor en het gebruik van deze functie te regelen.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • Een geadresseerde geeft na authenticatie binnen zijn bereikbaarheidsprofiel aan op welk emailadres hij bepaalde berichten wil ontvangen. • Een geadresseerde geeft na authenticatie aan via welk telefoonnummer hij bepaalde sms-notificaties wil ontvangen. • DUO stuurt een notificatie naar het door een burger binnen de generieke voorziening opgegeven telefoonnummer dat er een nieuw bericht in een beveiligde omgeving beschikbaar is. <ol style="list-style-type: none"> 1. Op de korte termijn kan de geadresseerde nog geen kanaalvoorkeur aangeven, 2. Op de middellange termijn kan de geadresseerde een kanaal voorkeur aangeven uit de mogelijkheden die DUO biedt en kan hij afwijken van mogelijkheden bij andere overheidsorganisaties. 3. Op lange termijn kan een geadresseerde een kanaalvoorkeur kiezen, waarbij alle overheidsorganisaties berichten conform de opgegeven kanaalvoorkeur leveren.

⁶ Nader onderzocht moet worden in welke mate dit ook voor bedrijven van toepassing is.

⁷ N.B. Binnen FBS is dit uitgesplitst in twee services: bereikbaarheid en profiel.

3.4 Functie berichtenoverzichtbeheer

3.4.1 Afweging

De functie berichtenoverzichtbeheer heeft als doel om in één totaaloverzicht van alle berichten te tonen die door de dienstverleners verzonden zijn aan de geadresseerde. De huidige Berichtenbox voor Burgers is ontwikkeld om deze functie in te vullen. We constateren dat de huidige Berichtenbox voor burgers dit totaaloverzicht niet kan bieden omdat belangrijke randvoorwaarden niet ingevuld (kunnen) worden:

- alle dienstverleners (ruim 1800) moeten aangesloten zijn;
- alle dienstverleners passen interactiemodel 2 toe;
- alle dienstverleners moeten alle berichten digitaal aanleveren.

Het aansluiten van alle dienstverleners op het berichtenstelsel en het tonen van alle berichten van de dienstverleners is cruciaal omdat de geadresseerde er op moet kunnen vertrouwen dat het totaaloverzicht ook daadwerkelijk volledig is.

Vanuit de GO zien we het belang van een totaaloverzicht alle berichten en stellen we voor het anders te gaan doen en dit overzicht te gaan realiseren op basis van nog te ontwikkelen berichtenstelsel-afspraken en berichtenstelsel-standaarden.

GO-RI-3, Generieke afspraken

Afgesproken wordt dat er afzonderlijke berichtenoverzichten per dienstverlener ingericht worden. Geadresseerden kunnen daardoor bij elke dienstverlener het berichtenoverzicht (en de berichten) van die dienstverlener inzien.

Binnen deze afspraak bepalen dienstverleners zelf hoe zij een overzicht van hun digitale berichten aanbieden. Een dienstverlener kan de berichten inpassen binnen de eigen systeemomgeving en “burgers en bedrijven” een ‘rijk handelingsperspectief’ bieden om daarmee het principe ‘denken vanuit behoeften van burgers en bedrijven’ in te vullen. Er is daarvoor geen generieke voorziening nodig zodat de principes ‘eenmalig vastleggen, opvragen bij de bron’ en ‘afspraken boven standaarden boven voorzieningen’ beide gerealiseerd worden t.a.v. het berichtenoverzicht. Waar gewenst kunnen wel stelselafspraken worden gemaakt over de manier waarop berichten aan “burgers en bedrijven” beschikbaar worden gesteld. Bijvoorbeeld door een bericht standaard te beginnen met: “Dit is een bericht van ...”

GO-RI-3, Generieke standaarden

Aanvullend aan bovenstaande afspraken worden standaarden gebruikt zodat het mogelijk is om meta-gegevens over berichten op dezelfde manier op te vragen bij dienstverleners. Daarmee kan eenvoudig(er) een overzicht met berichten van een selectie aan dienstverleners samengesteld worden. Bijvoorbeeld in een portaal voor burgers. In dit portaal kunnen geadresseerden een keuze maken uit enkele dienstverleners (bijv. max 5) en het real-time samengesteld overzicht van al hun berichten bij de geselecteerde dienstverleners inzien.

Daarbij zijn stelselafspraken en standaarden nodig over de manier waarop de feitelijke berichten door dienstverleners aan geadresseerde worden verstrekt (zie paragraaf 3.4 ‘Berichtverstrekking’).

Met deze standaarden worden de principes ‘Denken vanuit behoeften van burgers en bedrijven’ en het ‘rekening houden met diversiteit’ van verschillende “burgers en bedrijven” grotendeels ingevuld. Gegevens over berichten en de berichten zelf worden hierbij real-time opgehaald bij de dienstverleners zodat ook aan het principe ‘eenmalig vastleggen, opvragen bij de bron’ is voldaan. Hierdoor is er geen generieke voorziening noodzakelijk voor de opslag van berichten en ook geen generieke voorziening noodzakelijk voor een (vooraf samengestelde) berichtenindex. Er kan volstaan worden met standaarden in lijn met het principe ‘afspraken boven standaarden boven voorzieningen’.

3.4.2 Generieke afspraken

ID-3-1	GO-RI-3, generieke afspraken
Stelling	Afzonderlijke berichtenoverzicht per dienstverlener.
Beschrijving	Afgesproken wordt dat er afzonderlijke berichtenoverzichten per dienstverlener ingericht worden). Geadresseerden kunnen daardoor bij elke dienstverlener het overzicht van de berichten van die dienstverlener inzien. Een volledig berichtenoverzicht wordt vanuit het stelsel niet ondersteund.
Rationale	<p>Hoewel het gemakkelijk kan zijn om een centraal overzicht van berichten te hebben, is een volledig dekkend berichtenoverzicht van alle overheidsorganisaties onhaalbaar ook in het alternatief dat dit overzicht real-time samengesteld wordt. Voor geadresseerde blijft er daarom met een centraal overzicht altijd een diverse situatie bestaan. Een centraal overzicht kan bovendien dubbel zijn met al bestaande decentrale overzichten. Dit is wat nu gebeurt met b.v. de eigen portalen van BD en UWV. Dit leidt tot verwarring en tot extra kosten. Bovendien kan de berichtenbox een extra stap zijn in de klantreis vanaf notificatie naar de dienstverlener waar een volledige context is in te zien en/of een handeling moet plaatsvinden.</p> <p>Binnen deze afspraak bepalen dienstverleners zelf hoe zij een overzicht van hun digitale berichten aanbieden. Een dienstverlener kan de berichten hierdoor inpassen binnen de eigen systeemomgeving en “burgers en bedrijven” een ‘rijk handelingsperspectief’ bieden om daarmee het principe ‘denken vanuit behoeften van burgers en bedrijven’ in te vullen. Er is daarvoor geen generieke voorziening nodig zodat de principes ‘eenmalig vastleggen, opvragen bij de bron’ en ‘afspraken boven standaarden boven voorzieningen’ beide gerealiseerd worden t.a.v. het berichtenoverzicht.</p> <p>GO-principes: GO-BP-1 Denken vanuit behoeften van “burgers en bedrijven” GO-BP-5 Afspraken <u>voor standaarden voor voorzieningen</u> GO-DI-2 Berichten direct naar belanghebbende</p> <p>NORA-principes: AP03 De dienst vult andere diensten aan en overlapt deze niet AP13 Alle gebruikte informatieobjecten zijn afkomstig uit een bronregistratie</p>
Implicaties	<ul style="list-style-type: none"> • Dienstverleners hebben een eigen functie voor berichtenoverzichtbeheer. • Door ontbreken van een generieke voorziening voor ‘alle overheidsberichten’ moeten eventueel aanwezige verwijzingen binnen notificaties verwijzen naar de omgeving van de dienstverlener. • Het staat partijen vrij om een gezamenlijke berichtenoverzichtvoorziening te ontwikkelen en/of gebruiken. Bijvoorbeeld door dit zelf te doen of te laten doen door Logius of een marktpartij. Dat is dan dus géén generieke stelselvoorziening. (zie GO-RI-3, generieke standaarden) • Het is mogelijk om afspraken te maken over bijvoorbeeld de vormgeving en beschikbaarheid van decentrale berichtenoverzichten.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • DUO biedt studenten een beveiligde omgeving met een overzicht van de aan hen verzonden berichten is op te vragen. • Een gemeente biedt inwoners een beveiligde omgeving met een overzicht van een aantal typen aan hen verzonden berichten (bijv. OZB-aanslagen).

3.4.3 Generieke standaarden

ID-3-2	GO-RI-3, generieke standaarden
Stelling	Berichtenoverzicht met berichten van een selectie aan dienstverleners.
Beschrijving	<p>Geadresseerden kunnen een real-time samengesteld overzicht van al hun berichten bij enkele dienstverleners krijgen (b.v. max 3 dienstverleners).</p> <p>De selectie van dienstverleners kan op twee complementaire manieren gemaakt worden (combineren hiervan is mogelijk):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. De geadresseerde zelf maakt een keuze uit de aangeboden mogelijkheden (b.v. op MijnOverheid). 2. De aanbieder van het portaal maakt vooraf een keuze welke dienstverleners hij aanbiedt (b.v. omdat er in de agro-sector behoefte bestaat aan berichten van LNV en Belastingdienst).
Rationale	<p>Beperking van het aantal dienstverleners dat getoond wordt maakt het mogelijk om overzichten real-time samen te stellen (b.v. zoals nu Mijnpensioenoverzicht.nl doet). Daarmee vervalt de noodzaak van een generieke voorziening voor opslag van berichten en/of metagegevens over berichten en is de impact op dienstverleners lager. ('afspraken voor standaarden voor voorzieningen')</p> <p>GO-principes:</p> <p>GO-BP-1 Denken vanuit behoeften van "burgers en bedrijven"</p> <p>GO-BP-2 Rekening houden met diversiteit bij "burgers en bedrijven"</p> <p>GO-BP-4 Gebruik van ontkoppelde functies</p> <p>GO-BP-5 Afspraken voor standaarden <u>voor voorzieningen</u></p> <p>NORA-principes:</p> <p>AP13 Alle gebruikte informatieobjecten zijn afkomstig uit een bronregistratie</p>
Implicaties	<ul style="list-style-type: none"> • Er is geen generieke voorziening nodig voor de opslag van berichten • Er is geen generieke voorziening voor metagegevens over berichten ('index') noodzakelijk. • Dit vereist generieke afspraken en generieke standaarden. Generieke standaarden zijn nodig om efficiënt meta-informatie over berichten bij dienstverleners te bevragen. • De aanbieder van het overzicht (dit kan ook een commerciële partij zijn) bepaalt welke overheidsorganisaties deel uitmaken van het overzicht en waar een eventuele beperking ligt in het maximum aantal dat een burger kan selecteren. • De mogelijkheden voor portalen en apps veranderen met het ontbreken van een centraal berichtenoverzicht. Er kan een selectie van b.v. maximaal 3-5 overheidsorganisaties (per keer) worden gemaakt.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • MijnOverheid biedt burgers de mogelijkheid om max. 3 overheidsorganisaties per keer te selecteren. • Gemeenten laten een voorziening ontwikkelen waarin berichten van de gemeente waarin men woonachtig is worden getoond, aangevuld met berichten van enkele gemeenten naar voorkeur (bijv. voor eigenaren van huizen in een andere gemeente dan waar ze zelf wonen).

3.5 Berichtverstrekking

ID	GO-RI-4
Afspraak	De berichtverstrekking wordt door overheidsorganisaties zelf gerealiseerd.
Beschrijving	De functie berichtverstrekking verstrekt berichten via services op basis van een vertrouwde aanvraag. Ieder overheidsorgaan is zelf verantwoordelijk voor de benodigde services.
Rationale	<p>Berichtverstrekking wordt uitsluitend toegepast in interactiemodel 2. Berichtverstrekking vindt decentraal plaats zodat er slechts één bron is voor berichten. Vertrouwde aanvragers zoals portalen en apps kunnen berichten via beveiligde gestandaardiseerde services opvragen bij de organisatie van wie de berichten zijn.</p> <p>GO-principes: GO-BP-4 Gebruik van ontkoppelde functies GO-BP-5 Afspraken voor standaarden voor voorzieningen</p> <p>NORA-principes: AP03 De dienst vult andere diensten aan en overlapt deze niet AP13 Alle gebruikte informatieobjecten zijn afkomstig uit een bronregistratie</p>
Implicaties	<ul style="list-style-type: none"> • Als een overheidsorganisatie berichten wil verstrekken moet dit via services gebeuren. • De decentrale berichtverstrekking moet verstrekken aan vertrouwde portalen of apps. • Het staat een groep van dienstverleners en/of aanbieders vrij om eventueel zelf een gezamenlijke voorziening voor het ontsluiten van decentrale berichtverstrekking (een 'broker') te gebruiken. Het gebruik van deze voorziening is optioneel en deze voorziening is dan dus géén generieke stelselvoorziening. • Een portaal met berichten van verschillende overheidsorganisaties wordt real-time gerealiseerd. • Om berichtverstrekking efficiënt plaats te laten vinden zijn standaarden nodig (zie subparagraaf 3.4.3 "Generieke standaarden").
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • UWV verstrekt op aanvraag een bericht via MijnUWV/Werkmap. • RDW verstrekt op aanvraag een bericht over een uit te voeren APK-keuring aan het MijnOverheid portaal waar informatie over voertuigen is te vinden.

3.6 Notificatie

ID	GO-RI-5
Stelling	Notificatie wordt door de overheidsorganisaties zelf uitgevoerd.
Beschrijving	<p>De functie notificatie attendeert burgers via het gewenste (en ondersteunde) kanaal op nieuwe informatie. Deze notificatie functie is van toepassing bij interactiemodel 2 en 3. De notificatie wordt door de overheidsorganisaties zelf uitgevoerd.</p> <p>Deze notificatie functie wordt niet als generiek functie voor de gehele overheid gerealiseerd.</p>
Rationale	<p>Ook voor ‘notificeren’ geldt dat het zo dicht mogelijk bij de bron, in dit geval het bestuursorgaan dat notificeert, moet worden georganiseerd omdat daar de benodigde business-kennis aanwezig is om notificatie binnen een specifieke context goed vorm te geven.</p> <p>Het organiseren, realiseren, onderhouden en exploiteren van een generieke notificatievoorziening waar alle (1800+) overheidsorganisaties bij zijn aangesloten, leidt tot extra complexiteit. Onder andere om notificatie-storingen bij een foutief e-mail adres van de burger terug te koppelen zodat de overheidsorganisaties dit zelf af kan handelen binnen zijn proces (b.v. door alsnog post te sturen). Een generieke voorziening biedt hierdoor functioneel beperkt toegevoegde waarde.</p> <p>Notificatie kan decentraal plaats vinden. Door een eigen notificatievoorziening te gebruiken kunnen organisaties daarmee ook specifieke doelgroepen bereiken voor gevallen waarin een generieke voorziening niet voldoet (bijv. als DUO studenten moet notificeren die geen BSN hebben terwijl dit een eis is bij gebruik van een generieke voorziening).</p> <p>Overheidsorganisaties maken bij notificatie gebruik van het door burgers opgegeven voorkeurskanaal, zoals vastgelegd door de (generieke) functie voor bereikbaarheidsprofielbeheer.</p> <p>Wij zien hooguit het ‘technisch verzenden’ van notificaties als iets waarbij inzet van een generieke voorziening bepaalde voordelen kan hebben. Maar ook daarbij moet kritisch worden afgewogen of de voordelen opwegen tegen de daarmee gepaarde complexiteit en kosten. Een gedeelde notificatieservice kan voor sommige partijen wel handig zijn om in de toekomst de ondersteuning van nieuwe notificatie-kanalen niet zelfstandig te hoeven ontwikkelen, maar daarmee hoeft dit nog niet generiek voor alle organisaties. Door de oplossing niet generiek voor alle overheidsorganisaties in te richten kan elke partij de voor zichzelf optimale keuzes maken conform het principe ‘rekening houden met diversiteit’.</p> <p>GO-principes:</p> <ul style="list-style-type: none"> GO-BP-2 Rekening houden met diversiteit bij “burgers en bedrijven” GO-BP-3 Rekening houden met diversiteit bij dienstverleners GO-BP-5 Afspraken voor standaarden voor voorzieningen
Implicaties	<ul style="list-style-type: none"> • Overheidsorganisaties die willen notificeren moeten deze functie zelf inrichten. • Het staat partijen vrij om eventueel zelf een gezamenlijke voorziening voor notificatie te gebruiken. Deze gezamenlijke voorziening is vrijblijvend en géén generieke stelselvoorziening. • Om eenduidigheid te krijgen in hoe notificaties door dienstverleners aan geadresseerden worden gestuurd kunnen afspraken worden gemaakt. • Om zoveel mogelijk eenduidigheid te bereiken in ondersteunde notificatiekanalen kunnen afspraken worden gemaakt (bijv. over implementatiemomenten). • Bij interactiemodel:

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Er wordt geen aparte notificatiefunctie gebruikt (bijv. wanneer het bericht zelf als emailbericht is afgeleverd bij een voorziening van de geadresseerde); 2. Er wordt via notificatie geattendeerd op nieuw ter beschikking gestelde berichten (bijv. in een beveiligde omgeving waar het bericht is in te zien); 3. Er wordt via notificatie geattendeerd op nieuwe informatie in een interactieve voorziening (bijv. te raadplegen realtime informatie).
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • DUO notificeert studenten via een eigen notificatievoorziening. • Belastingdienst notificeert bedrijven via een eigen notificatievoorziening. • Een gemeente notificeert inwoners met gebruik van een SAAS-dienst.

3.7 Tweerichting beveiligd berichtenverkeer met bedrijven

ID	GO-RI-6
Stelling	Binnen het berichtenstelsel is een generieke voorziening nodig voor 2-richting beveiligd berichtenverkeer met bedrijven.
Beschrijving	Binnen het berichtenstelsel is voor een limitatieve lijst van overheidsorganisaties en voor een specifiek aantal diensten, een generieke voorziening nodig om in 2 richtingen met bedrijven beveiligd berichten uit te wisselen.
Rationale	De dienstenwet vereist dat er een centraal loket is voor uitwisseling van berichten met bedrijven in een limitatief aantal gevallen. De dienstenwet is niet voor alle overheidsorganisaties en niet voor al hun informatie-uitwisseling en procedures van toepassing ⁸ . Hiervoor is de berichtenbox voor bedrijven (2-richting beveiligd berichtenverkeer) beschikbaar.
Implicaties	<ul style="list-style-type: none"> • De in de genoemde lijst opgenomen organisaties dienen voor de in deze lijst opgenomen diensten aan te sluiten op de generieke voorziening.
Voorbeelden	<ul style="list-style-type: none"> • KvK ontvangt berichten bijvoorbeeld van ondernemers in het kader van de Dienstenwet en beantwoordt deze.

⁸ Zie "Regeling indicatieve vaststelling reikwijdte Dienstenwet" op wetten.nl en <https://ondernemersplein.kvk.nl/berichtenbox-procedures-onder-de-dienstenwet/>

4 Onbepaalde keuzen m.b.t. het berichtenstelsel

1. Twee-richting verkeer burgers

Het berichtenstelsel in zijn huidige vorm is in relatie tot burgers uitsluitend geschikt voor uitgaande berichten van overheidsorganisaties. In het kader van regie op gegevens kan mogelijk ook een behoefte aan binnenkomende berichten bij de overheidsorganisaties bestaan. Voordat dit in de architectuur uitgewerkt kan worden dient meer duidelijkheid te bestaan over het gewenste beleid.

Zie verder hoofdstuk 4 van het document "Gemeenschappelijke Overheidsarchitectuur (GO), Ambities berichtenstelsel".

5 Bijlage: definities

Begrip	Definitie ⁹
Bericht ¹⁰	<p>Informatie die de overheid aan een “Burgers en bedrijven” stuurt omdat dit verplicht of noodzakelijk is vanuit wet, regeling, procedure of anderszins. Vaak mag uitsluitend de hiervoor bevoegde een dergelijk bericht ontvangen.</p> <p>N.B. Informatie-uitwisseling in de vorm van transacties (zoals SBR, Digipoort, Digilnkoop e.d.) vallen niet onder de definitie van berichten.</p>
Berichtenstelsel	<p>Combinatie van centrale en decentrale middelen die mogelijk maken dat de overheid berichten aan “burgers en bedrijven” elektronisch toegankelijk maakt. Het is een samenspel van afspraken, standaarden en (centrale en decentrale) voorzieningen.</p>
Burgers en bedrijven	<p>In dit document is met de term “burgers en bedrijven” bedoeld: burgers, bedrijven, instellingen, intermediairs en hun gemachtigden. Voor de leesbaarheid wordt dit afgekort tot deze term.</p>
Context	<p>Gebruikt in relatie tot “Burgers en bedrijven” gaat dit over de omgeving waarin deze gebruik maken van een overheidsdienst. Een overheidsdienst is dan b.v. een “overzicht van berichten van de overheid”. Een omgeving (context) is dan b.v. MijnOverheid of een ander portaal (eventueel privaat). Vaak wordt ook de (Mijn-) omgeving bij een individuele overheidspartij bedoeld.</p>
Dienst	<p>Een afgebakende prestatie van een persoon of organisatie (de dienstverlener), die voorziet in een behoefte van haar omgeving (de afnemers⁵). (bron: NORA)</p>
Dienstverlener	<p>Een overheidsorganisatie (of diens medewerker) die een dienst levert.</p>
Gedeeld	<p>Voor ‘gedeelde functies’ en ‘gedeelde voorzieningen’ geldt dat ze door meerdere organisaties toegepast worden. Daarmee omvat dit behalve generieke functies/voorzieningen ook functies/voorzieningen die door een deel van de organisaties samen (gedeeld) en een deel van de organisaties zelfstandig ingericht is.</p>
Gegevensuitwisseling	<p>Het domein Gegevensuitwisseling omvat alle uitwisselingen van gegevens tussen overheidsorganisaties (en eventuele andere organisaties met een publieke taak) via de digitale basisinfrastructuur. De volgende voorzieningen/ontwikkelingen vallen hieronder:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Beheervoorziening BSN, • Stelselvoorzieningen: Digikoppeling, Digimelding, Digilevering en de Stelselcatalogus.
Generiek	<p>Generieke functies zijn functies in de publieke digitale dienstverlening die meerdere organisaties – vanuit publieke waarden en efficiëntie –op dezelfde manier inrichten, zowel in de relatie met burgers en bedrijven als binnen de overheid. Sommige generieke functies zijn voor (bijna) alle publieke digitale diensten relevant en worden (op termijn) door vrijwel alle organisaties gebruikt. Maar er zijn ook generieke functies die voor enkele publieke digitale diensten en organisaties relevant zijn. Bepalend voor genericiteit is dat de relevante groep organisaties zijn diensten inricht volgens de afspraken die we daarover met elkaar maken. De digitale basisinfrastructuur is beperkt tot generieke functies. (bron: Beleidskader Digitale Infrastructuur)</p> <p>Een (generieke) functie binnen de digitale basisinfrastructuur wordt dus door alle overheidsorganisaties die deze functie kennen uitgevoerd conform daarvoor geldende afspraken, standaarden en/of voorzieningen.</p>
Interactie	<p>Het domein interactie omvat alle elektronische informatie-uitwisseling vanuit de digitale basisinfrastructuur met “burgers en bedrijven”; uitwisseling t.b.v.</p>

⁹ Wat verstaan wordt onder berichten e.d. wordt ook beïnvloed door het nog uit te werken beleidskader digitaal berichtenverkeer.

¹⁰ FBS definieert bericht in technische zin en definieert daarom ook bijlage en metadata als afzonderlijke begrippen.

identificatie en autorisatie is hiervan uitgezonderd. Dit betekent dat ook het onderwerp regie op gegevens hiervan deel uitmaakt. De volgende voorzieningen/ontwikkelingen vallen hieronder:

- Portals: Overheid.nl, Digitaal Ondernemersplein, Antwoord voor bedrijven, Samenwerkende Catalogi,
- Gepersonaliseerde voorzieningen: MijnOverheid en Berichtenbox voor Bedrijven,
- Dienstverlening aan ondernemers: Standard Business Reporting (SBR), eFactureren,
- Federatief Berichten Stelsel.

Identificatie & autorisatie Het domein Identificatie & autorisatie omvat alle uitwisselingen vanuit de digitale basisinfrastructuur om “burger en bedrijf” uniek te identificeren en authenticeren ten behoeve van autorisatie e.a. De volgende voorzieningen/ontwikkelingen vallen hieronder:

- Idensys,
- DigiD,
- DigiD Machtigen,
- eHerkenning,
- eID.

Infrastructuur Het domein Infrastructuur omvat alle overige componenten van de digitale basisinfrastructuur die veelal een basis vormen voor voorzieningen in de overige domeinen. De volgende voorzieningen/ontwikkelingen vallen hieronder:

- Internationale en Europese standaarden voor grensoverschrijdende interconnectiviteit, waaronder eSENSE en eDelivery,
- Nationale verplichte (op de 'pas toe of leg uit'-lijst geplaatste) en aanbevolen Standaarden,
- Netwerken: Digipoort en DigiNetwerk,
- Nederlandse Overheids Referentie Architectuur (NORA),
- Informatieveiligheid, i.c. de standaarden waar aan moet worden voldaan (b.v. PKI-overheid).

Kanaal Het communicatiekanaal dat voor het versturen van berichten, notificaties, serviceberichten wordt gebruikt. Elk kanaal kent verschillende eigenschappen en verschijningsvormen waarmee de informatie kan worden gedeeld. (b.v. post, mail, app of WhatsApp) (afgeleid van bron: NORA)

Notificatie “Een notificatie betreft een mededeling die wordt verzonden indien een nieuw bericht toegankelijk is gemaakt.” (bron: FBS)
De notificatie bevat minimaal: identificatie verzender en aard van het verzonden bericht. Een notificatie kan ook een verwijzing of link bevatten naar andere informatie of een andere locatie zoals een website.

Overheid(s-organisaties) Waar in dit document generiek voor overheidsorganisaties is, geldt dit voor alle, op basis van het Koninklijk Besluit van 16 juli 1859, in de staatsalmanak opgenomen organisaties (zie <https://almanak.overheid.nl/>). Uitgezonderd hiervan zijn:

- ZBO's met een privaatrechtelijke rechtsvorm,
- Caribisch Nederland (BES-eilanden),
- Aruba, Curaçao en Sint Maarten.

Publieke taak Dit document geeft geen duiding van mogelijk facultatieve deelname door niet-overheidsorganisaties. Gedacht kan worden aan organisaties (niet-overheid) met een publieke taak zoals:

- alle ZBO's met een privaatrechtelijke rechtsvorm,
- pensioenfondsen aangesloten bij de pensioenfederatie.

Service-bericht	Informatie die de overheid aan een “burger of bedrijf” stuurt om hen te wijzen op hun (reeds bekend veronderstelde) verplichtingen en rechten. Afhankelijk van de inhoud volstaat hierbij een lage zekerheid van ontvangst en lage vertrouwelijkheid.
Stelsel	Zie berichtenstelsel.